

Jaarverslag 2004

Inhoudsopgave

Inleiding.....	3
Projecten.....	5
Bijeenkomsten en activiteiten	11
Publicaties	14
Stichting.....	17
Conclusie	18

Inleiding

In 2004 kwamen twee grote projecten van Stichting Nederland Kennisland in uitvoering: DISC, gericht op het benutten van open source software voor maatschappelijke organisaties en de lancering van de Nederlandse vertaling van de Creative Commons-licenties, waarmee we een grote stap gezet hebben naar een nieuw intellectueel eigendom dat past bij een kennissamenleving. Bestaande projecten bleven goed draaien, zoals Digitale Pioniers (gericht op het creëren van publieke content op internet), www.belgendoenhetbeter.nl (het befaamde project ter bevordering van innovatie in de publieke sector), de ondersteuning van de digitale trapvelden via de community www.trapveld.nl en de ondersteuning van FFcontact;-), een netwerk van organisaties die ICT-toepassingen ontwikkelen voor chronisch zieke kinderen.

Naast onze eigen projecten hebben we in onze rol als advies- en projectmanagementbureau een flink aantal organisaties ondersteunt bij het vormgeven van hun ambities in de kenniseconomie. We deden dat onder andere voor het Innovatieplatform, de Amsterdamse Innovatie Motor (AIM), de gemeente Eindhoven, stichting Stedenlink, stichting ICT op school, KPN, het ministerie van OCW, het ministerie van Economische Zaken, het ministerie van Binnenlandse Zaken, de Raad van State, stichting Surf en het Northgo College.

Publicaties dit jaar waren onder andere 'nl, tien jaar ICT en samenleving', 'Innovatieverhalen' van innovatieve ondernemingen, 'Kennisbruggen' over de kennistransfer van ICT kennis in de zorg, 'Kennis als water' over leven lang leren, 'Breedbandsteden' over de ontwikkeling van breedband in Nederlandse steden die voorop lopen op dit vlak en de 'ff contact :-)' handleidingen' over ICT voor chronisch zieke kinderen

Bij elkaar een flinke lijst van projecten, adviezen en publicaties. Verderop in dit jaarverslag kun je er alles over lezen. Al dat werk heeft zo z'n gevolgen voor de organisatie: gestart als een initiatief van drie mensen, is Kennisland vijf jaar later uitgegroeid tot een professionele organisatie met een bezetting van zo'n vijftien mensen. Bij die groei hoort ook een nieuw kantoor aan de Keizersgracht, dat we half december betrokken hebben. Het is een tussenstap, op weg naar het nieuwe kantoor aan de IJ-oever in Amsterdam. Daar wordt op dit moment, met steun van de gemeente Amsterdam, het pakhuis De Zwijger ontwikkeld tot een broedplaats van de creatieve industrie. Samen met onder andere De Waag, Cultuurfabriek en Salto zullen we daar in de zomer van 2006 ons onderdak vinden.

Al deze activiteiten laten ook dat zien dat de aandacht voor de kenniseconomie in 2004 groot was. Die aandacht is pure winst: toen KL eind 1999 van start ging met haar missie om van Nederland een sleutelregio in de internationale kenniseconomie te maken werd de term kenniseconomie vrijwel niet gebruikt. Samen met anderen is KL erin geslaagd om het onderwerp centraal op de agenda te plaatsen. In die vijf jaar heeft KL zich ontwikkeld van een klein clubje pioniers tot een toonaangevende denktank.

De opdracht die we onszelf stelden bij de start was om steun te vinden voor een nieuw verhaal voor Nederland, het verhaal van een kennisland. Dat verhaal wint kracht: sinds eind 2003 staat de kenniseconomie hoog op de agenda van bestuurlijk Nederland. De uitdaging voor de komende twee jaar is om de hoge notering in de politieke toptien om te zetten in concrete actie: het is tijd voor boter bij de vis.

De komende twee jaar werken we op vier thema's aan die doorbraken:

- **Open Cultuur:** kennis en informatie horen in een kennissamenleving voor iedereen toegankelijk te zijn. Dat vergt spelregels die kennis delen vereenvoudigen (nieuw auteursrecht en geen software patenten) en toegankelijke infrastructuur (van betaalbaar glasvezel naar elk huis tot wifi in de trein).

- **Leven Lang Leren:** we willen van Nederland een land maken waar iedereen die dat wil zich helemaal suf kan leren. Zoals bijvoorbeeld via een portal voor leven lang leren, waar vraag en aanbod bij elkaar kunnen komen (www.lerenaanbod.nl)
- **Hotspots:** interactie tussen onderwijs, kennisinstellingen en bedrijfsleven kan het beste georganiseerd worden op regionaal niveau, niet vanuit Den Haag. Dus gaan we met een aantal regio's aan het werk om er hotspots van te maken.
- **Geniale Overheid:** geen slim land zonder een slimme overheid. Het project 'Belgen doen het beter' heeft al veel los weten te maken en daar gaan we (met nog meer energie) mee door.

Uitvoering is een stuk moeilijker dan met de mond belijden dat Nederland een sterke kenniseconomie moet worden. Daarom worden wij vanaf 2005 Kennisland twee punt nul. Onze opdracht aan onszelf is om uitvoeringsdoorbraken te realiseren om het talent van 16 miljoen Nederlanders beter te ontplooiën en benutten. Dat draait om ondernemen met creativiteit, om een tolerant klimaat dat excellentie aanmoedigt en dat diversiteit ziet als kracht.

We nodigen iedereen ook de komende periode uit om met elkaar en met ons verder te werken aan het ontwikkelen van Nederland tot de creatieve hub van Europa. Nederland heeft met het talent van zestien miljoen mensen een onvoorstelbaar potentieel. Als we erin slagen om dat talent beter te ontplooiën en te benutten wordt het hier de komende jaren echt een kennisland. Een land om trots op te zijn.

Projecten

Amsterdamse Innovatie Motor

In 2003 heeft KL een plan van aanpak geschreven voor de Amsterdamse Innovatie Motor (AIM). Doelstelling van de AIM is bevordering van kennisintensieve bedrijvigheid en clustervorming in de Amsterdamse regio. In het voorjaar van 2004 is Hans Westerhof gevraagd als projectleider van de AIM. De AIM richt zich op de clusters duurzaamheid, life sciences en ICT en nieuwe media in de Amsterdamse regio. Opdrachtgever is het dagelijks bestuur van de KennisKring Amsterdam, waarvan Job Cohen voorzitter is. In het AIM-projectteam zijn mensen vertegenwoordigd van de Kamer van Koophandel, de beide Amsterdamse universiteiten en van de dienst Economische Zaken van de gemeente Amsterdam. De opdracht voor KL loopt tot eind 2005.

De rol van de AIM is die van projectaanjager, smeeroilie en versneller. Samenwerking tussen bedrijven en instellingen rond concrete projecten wordt bevorderd. Een paar voorbeelden: case management voor start ups in de life sciences, ontwikkeling van een 'Kennisoever duurzaamheid' in Amsterdam Noord en de organisatie van een content beurs rond ICT en nieuwe media. Inmiddels zijn er tientallen projecten waarbij AIM betrokken is.

Belgen doen het beter

De overheid kan haar prestaties verbeteren door ICT slim in te zetten. Die boodschap werd al gegeven in het eerste Belgen-rapport uit 2003: 'Een kwestie van uitvoering'. In mei 2004 verscheen het vervolg: 'Hollandse helden, overheidsinnovatie volgens uitvoerders'. In het eerste rapport werd gekeken naar wat er in het buitenland beter was, in dit tweede rapport werd, aan de hand van geslaagde Nederlandse praktijkvoorbeelden, gekeken wat de omstandigheden zijn waarin de toepassing van ICT wel tot innovatie en betere prestaties van de overheid leidt. De diagnose van borstkanker kan, door opzet van zogenaamde mammapoli's, in één dag gebeuren en met veel minder fouten. De aanpak van veelplegers kan effectiever door informatie bij elkaar te brengen via een digitale ketenkalender. De bestrijding van woonfraude kan slimmer door per woning diverse bestanden met elkaar te vergelijken.

Deze innovaties komen tot stand dankzij individuen die we 'Hollandse helden' noemen. Zij weten het werk en de dienstverlening van de overheid vanuit de uitvoering opnieuw in te richten en structureel te verbeteren. Deze publicatie laat zien waar deze helden in de praktijk tegenaan lopen. ICT is hierbij een noodzakelijke, maar geen voldoende voorwaarde. ICT bewijst zijn waarde pas als organisaties bereid zijn hun eigen werkprocessen te veranderen. Dat lijkt bij de overheid helaas nog vaak een probleem te zijn. Het blijft een kwestie van uitvoering. De Hollandse helden uit deze publicatie tonen aan dat het kan. De publicatie is op meerdere congressen gepresenteerd en verspreid binnen het openbaar bestuur.

In het najaar is de initiatiefgroep Belgen doen het beter een nieuw project gestart: functioneringsgesprekken. In samenwerking met de Raad van State en de Algemene Rekenkamer zijn bijeenkomsten georganiseerd waar, aan de hand van praktijkcasussen, gezocht is naar knelpunten in de uitvoering. De bijeenkomsten zijn in het najaar voorbereid en hebben begin 2005 plaats gehad.

Digitale Pioniers

Het succes van Stimuleringsregeling Digitale Pioniers is in 2004 onverminderd voortgezet. Onder de thema's Europa, Wetenschap, Je eigen Omroep en Social Software werden in 2004 totaal 311 aanvragen ingediend, waarvan er veertig zijn ondersteund. Daarvan vielen er zestien onder de nieuw ingevoerde vaste categorieën Beeld en Geluid, Mobiliteit en Debat. Digitale Pioniers heeft daarmee de afgelopen twee jaar uit 675 aanvragen uiteindelijk zo'n 100 kleinschalige maatschappelijke organisaties geselecteerd en ondersteund. De regeling richtte zich op

vernieuwende internetinitiatieven die bijdragen aan participatie, meningsvorming en informatie-uitwisseling in het publieke domein. De regeling is per 1 januari 2005 gesloten, de laatste projecten worden in de eerste helft van 2005 afgerond. Daarna wordt besloten of er een vervolg komt.

In 2004 zijn ook de eerste projecten afgerond. Daarmee is een periode van oogsten aangebroken. Alle lessen en resultaten van de afgeronde projecten worden op de website gepubliceerd. Zo ontstaat een archief van ervaringen en te gebruiken documenten voor bijvoorbeeld het opzetten van een webredactie of het omgaan met vrijwilligers.

Disc

Disc (Domein voor Innovatieve Software en Content) heeft tot doel het publieke domein op internet te versterken. Het publieke domein op internet is de vrij toegankelijke ruimte waar content vrij beschikbaar is gesteld om te gebruiken of te bewerken. Net als in het gewone publieke domein is het de plek voor expressie, interactie, vorming van ideeën, associaties, informatie en opinies. Om te zorgen dat het wiel niet overal tegelijkertijd wordt uitgevonden, is het noodzakelijk om technische en inhoudelijke kennis in het publieke domein zoveel mogelijk te delen en er op voort te bouwen. Het gaat dan om het gebruik van open source software, het gebruik van Creative Commons-licenties, het gezamenlijk ontwikkelen van software, het creëren van een (creatief) virtueel en fysiek netwerk en het bieden van publieke bandbreedte voor innovatieve projecten. Binnen Disc wordt hierop ingespeeld. Disc is een samenwerkingsverband van Stichting Nederland Kennisland en Waag Society. In 2004 zijn de volgende activiteiten in het kader van Disc gestart:

Maatschappelijke en culturele software voor het grote publiek beschikbaar maken, onder andere door het toegankelijker maken van open source software. Dit gebeurt via de website www.disc.nl en door de verspreiding van de OpenCD.

Disc functioneert als makelaar tussen applicatieontwikkelaars en kleinschalige internetinitiatieven en vormt een lerend netwerk tussen ontwikkelaars, publieke content- en softwareproducenten en de gebruikers ervan. Hiertoe zijn diverse workshops georganiseerd.

De distributie en het gebruik van auteursrechtelijk beschermde literatuur, fotografie, muziek, film en wetenschappelijk werk via het internet wordt zoveel mogelijk gestimuleerd zonder dat inbreuk wordt gemaakt op het auteursrecht. Dit gebeurt onder andere via <http://www.creativecommons.nl/>. Inmiddels zijn er 29.000 creatieve werken onder de Nederlandse Creative Commons licentie uitgebracht.

Disc biedt ontwikkel- en presentatie-infrastructuur voor maatschappelijke en culturele projecten aan via <https://dischosting.nl/>. Het gaat hierbij om een onafhankelijke, publieke server waarop kleinschalige initiatieven kunnen experimenteren. De veertien projecten die hier in 2004 gebruik van maakten, genereerden ongeveer 4.000 Gb aan dataverkeer per maand.

Naast bovengenoemde activiteiten is in het kader van Disc een aantal publicaties en columns geschreven over open source software en open content en zijn verscheidene publieksbijeenkomsten georganiseerd, zoals de lancering van de Nederlandse versie van de Creative Commons-licenties, een workshop over het gebruik van open content, een voorlichtingsbijeenkomst over open source software voor theatermakers en voorlichting over het gebruik van open source software binnen de nieuwe omroep.

Netwerk ff contact :-)

De missie van het Netwerk ff contact :-) is om de kwaliteit van leven en ontwikkeling van chronisch zieke kinderen en jongeren te verbeteren met behulp van ICT-voorzieningen en breedbanddiensten om ze er op die manier bij te houden. KL heeft het derde jaar van het

netwerk uitgeroepen tot “Jaar van de Waarheid”. In 2004 stond de uitvoering van het geformuleerde ‘Actieprogramma 2004’ centraal. De daarin vastgelegde actiepunten zijn zeer ambitieus:

1. stimuleren van de vraag en naamsbekendheid door middel van een landelijke campagne
2. stimuleren van infrastructuur en hardware in zorginstellingen
3. waarborgen van structurele financiering voor de diensten van het netwerk
4. structureren van het aanbod
5. uitvoeren van pilots

We zijn er trots op dat we in de uitvoering bij ieder actiepunt grote sprongen vooruit hebben gemaakt. De landelijke campagne is uitgevoerd met Brand New Telly Industries. We hebben gekozen voor een ‘cross-platform’ massa mediale campagne via: internet, radio, tv en print. De gemeten resultaten zijn ver boven verwachting gebleken.

Het aanbod van de diensten wordt langzaam maar zeker gestructureerd. De afzonderlijke stichtingen van het netwerk groeien naar een officiëlere organisatievorm toe. Het is duidelijk dat we gezamenlijk effectiever en efficiënter kunnen opereren in het belang van onze doelgroep. Mede door de campagne, het lobbywerk en de aantoonbare wil van de afzonderlijke stichtingen om samen te werken is de kans op structurele financiering vanuit de overheid dichterbij dan ooit.

Vier van onze stichtingen kunnen hun vernieuwde diensten testen in de Kenniswijk. Naast deze pilot heeft het gehele netwerk een korte pilot uitgevoerd in het Sophia Kinderziekenhuis Erasmus MC. Verder zijn er twee dvd’s voor en door chronisch zieke kinderen en tieners en twee professioneel geproduceerde cd’s van twee jonge chronisch zieke artiesten uitgebracht.

Stedenlink

Stedenlink stond in 2004 financieel gezien compleet op eigen benen. De Stedenlinksteden zetten zelf een project op, ‘Connecting the dots’. De steden zijn in 2005 op zoek geweest naar mogelijkheden om een breedbandinfrastructuur tussen de steden te bewerkstelligen. Het doel van Stedenlink voor 2004 was om actiever te participeren in de discussie over breedband. Stedenlink nam zitting in een tweetal breedbandwerkgroepen en reageerde op tal van landelijke breedbandrapporten. Tijdens de studiereis naar Estland zagen de Stedenlinkers dat een nieuw EU-land met spannende ontwikkelingen bezig is en op het gebied van e-government voorloopt op Nederland.

Innovatieplatform

In september 2003 ging het Innovatieplatform (IP) van start om voorstellen te ontwikkelen die de innovatiekracht van Nederland moeten bevorderen. In het IP zitten zwaargewichten uit de politiek, het bedrijfsleven en de kennisinstellingen. KL’s voorzitter Frans Nauta werd bij de start secretaris. Zijn missie voor 2004 was om een complete innovatieagenda af te leveren. Dat is gelukt: in juni werd een pakket maatregelen door het IP voorgesteld om hindernissen voor innovatie uit de weg te ruimen, in september kwam het IP met voorstellen voor sleutelgebieden van de Nederlandse economie, in oktober lag er een rapport over het beroepsonderwijs en in november kwam het IP-advies ‘Vitalisering van de kenniseconomie’ uit. Bij elkaar ligt er nu een ambitieuze agenda voor de komende jaren. Tijd dus voor de uitvoering. Dat is voor een belangrijk deel de taak van het kabinet en de departementen. Daarmee is het ook tijd voor een nieuwe secretaris voor het IP: eentje die behoort tot de Haagse binnenwereld. Per 1 januari 2005 is Frans Nauta daarom lid geworden van het IP, met als onderwerpen van aandacht het innovatie akkoord en de creatieve industrie.

Slimme Software voor Ondernemende Scholen

Ondernemende scholen geloven dat ICT veel voor hen kan betekenen in het oplossen van bestaande knelpunten binnen de scholen en bij het verbeteren van de leerlingbegeleiding en het

onderwijsproces. Nu werken scholen bijvoorbeeld met meerdere ICT-systemen. Straks willen zij één geïntegreerd systeem voor alle administratieve handelingen binnen de school. En de scholen willen in één oogopslag zien hoe het met een leerling gaat. Hierbij komt ontzettend veel kennis kijken. Want welke programma's zijn te koppelen? Wie mag welke gegevens invoeren en inzien? En wat kan een leerling zelf doen?

Geen enkele school wil het wiel opnieuw uitvinden. Een manier van structureel kennisdelen werd gezocht. Stichting ICT op School startte daarom het project Slimme software voor ondernemende scholen. KL maakte een rondgang langs de scholen en inventariseerde waar de scholen behoefte aan hebben. Op basis hiervan stelde KL de randvoorwaarden en een voorstel voor een lerend netwerk tussen de scholen op. In 2005 wordt gewerkt aan het opzetten daarvan.

Kennisrotonde

De kennisrotonde beoogt tegemoet te komen aan de innovatiebehoeften van scholen door het verkleinen van de kloof tussen de mogelijkheden van ICT en het daadwerkelijke gebruik ervan voor verbetering van het rendement en de kwaliteit van het onderwijs. De kennisrotonde schept de condities voor innovatiekracht binnen scholen van het primair en voortgezet onderwijs. Er bestaat veel kennis en ervaring op het gebied van onderwijsinnovatie en ICT, maar deze kennis vindt niet altijd een weg naar de praktijk. Het kan voor scholen moeilijk zijn om het scala aan mogelijkheden dat ICT biedt, te overzien. Om scholen in het primair en voortgezet onderwijs bij deze vragen te helpen, heeft stichting ICT op School de Kennisrotonde opgericht.

De Kennisrotonde begint bij de vraagstukken van scholen. De Kennisrotonde helpt deze scholen toegang te krijgen tot beschikbare kennis uit praktijk en wetenschap. Mocht er onvoldoende kennis beschikbaar zijn dan is het mogelijk een bijdrage aan te vragen via het stimuleringsfonds van de Kennisrotonde. KL heeft Stichting ICT op School geadviseerd bij de opzet en de uitgangspunten van de stimuleringsregeling en bij de selectie van enkele voorbeeldprojecten.

Ontwikkeling werkprogramma Stichting Breedband Twente

In de Twentse regio vinden vele initiatieven plaats op het gebied van telematica. Op de Universiteit Twente (UT) is een uitstekende glasvezelinfrastructuur aanwezig en vinden experimenten plaats op gebied van wireless (W-LAN) toepassingen. Rond de UT zijn hoogwaardige technologische bedrijven gevestigd, evenals het Telematica Instituut. Recentelijk is de Nederlands-Duitse Internet Exchange (NDIX) van start gegaan, de tweede internet exchange in Nederland. Alle woningen in de wijk Roombeek worden aangesloten op glasvezel. Er zijn initiatieven om te komen tot de ontwikkeling van breedbanddiensten en er wordt gewerkt aan vraag- en aanbodbundeling.

Het palet aan initiatieven schetst onmiddellijk de uitdaging waar de Twentse regio voor staat: hoe ervoor te zorgen dat deze initiatieven in een logisch verband met elkaar staan en elkaar versterken? Hiertoe is de Stichting Breedband Twente opgericht door een vertegenwoordiging van de vijftien Twentse gemeenten, de Regio Twente en met steun van de Provincie Overijssel. De Stichting Breedband Twente wilde een meerjarig ontwikkelingsplan voor de telematica-infrastructuur in Twente ontwerpen. Stichting Nederland Kennisland trad op als procesbegeleider bij de totstandkoming van dit ontwikkelingsplan.

Breedbandproeven

In 2002 en 2003 kregen acht steden financiële steun van het ministerie van Economische Zaken, middels de Subsidieregeling Breedbandproeven. De steden zochten uit of en hoe zij de aanleg van een breedbandinfrastructuur in hun gemeenten kunnen stimuleren. Het doel van de breedbandproeven was na te gaan hoe een gemeente voorwaarden kan scheppen om versneld een situatie te bereiken waarin breedband(internet) onder ieders handbereik komt. De deelnemende steden zijn Almere, Appingedam, Den Haag, Deventer, Groningen, Leeuwarden,

Nijmegen en Utrecht. Kennisland is gevraagd het leertraject (de kennisvergaring en -uitwisseling) van de projectsteden te begeleiden. In de eerste helft van 2004 werd het project afgerond met de publicatie 'Breedbandsteden'.

Maatschappelijke breedbanddiensten

In Nederland breedbandland wachten de verschillende spelers vooral op elkaar: geen diensten zonder infrastructuur, geen infrastructuur zonder diensten. Door maatschappelijke breedbanddiensten te ontwikkelen verwachtte KL voor de publieke sector flinke efficiencywinsten te kunnen boeken en tegelijkertijd een katalysator te hebben voor de Nederlandse breedbandmarkt. In de eerste fase van het project (2003) zijn brainstormsessies met mensen uit de verschillende velden georganiseerd, die ruim duizend ideeën hebben opgeleverd voor diensten. De concentratie was op de thema's zorg, veiligheid en onderwijs. Na een aantal selecties hebben we in de tweede fase samen met de partnerbedrijven (tevens opdrachtgevers) businesscases ontwikkeld voor de acht meest kansrijke ideeën. Daarbij werden maatschappelijke partners gezocht die mee wilden helpen met de ontwikkeling. Dit is begin 2004 afgerond. Vervolgens was het doel om in een derde fase uiteindelijk van de gekozen diensten prototypes te ontwikkelen en pilots uit te voeren. Dit zou moeten gebeuren door de partijen (bedrijven en maatschappelijke organisaties) die de diensten uiteindelijk zouden gaan ontwikkelen. Dit heeft echter helaas zeer beperkt plaatsgehad.

Het project werd in samenwerking met communicatiebureau Winkelman en Van Hessen uitgevoerd. KL heeft de teams zorg en onderwijs ondersteund, waarvan de leden afkomstig waren uit de verschillende deelnemende bedrijven. KL deed waar nodig (markt)onderzoek en benaderde maatschappelijke partijen. De bedrijven waren verantwoordelijk voor de ontwikkeling van de businesscases.

Landelijk netwerk Digitale Trapvelden

Het afgelopen jaar heeft het netwerk Digitale Trapvelden weer een aantal mooie dingen georganiseerd, waarvan vooral de landelijke conferentie '.nl: ICT en samenleving' in Eindhoven het vermelden waard is. Meer dan duizend mensen van verschillende maatschappelijke organisaties kwamen samen voor een update van de huidige stand van zaken op het gebied van sociale ICT-toepassingen. De digitale trapvelden hadden een eigen programma in de ochtend en waren 's middags vertegenwoordigd in diverse programmaonderdelen.

Naast deze geslaagde bijeenkomst is in 2004 ook het aantal bezoekers van www.trapveld.nl opmerkelijk toegenomen. Van zo'n 3.500 visits per maand eind 2003, steeg het aantal in oktober 2004 voor het eerst boven de 10.000, om vervolgens constant ver boven dat aantal te blijven. Dankzij het succes van de trapvelden en vooral de inspirerende manifestatie van 2 december 2004 heeft het ministerie van Binnenlandse Zaken het netwerk nog tot maart 2005 de kans gegeven om het project goed af te sluiten. Dan zal het doek voor het landelijk netwerk definitief sluiten. Er is een flink aantal trapvelden dat zich inmiddels zo waardevol heeft weten te maken in hun wijk dat zij zullen blijven doorgaan met hun doelstelling om nieuwe technologie voor iedereen toegankelijk te maken.

Het landelijk netwerk Digitale Trapvelden werd ondersteund door Stichting Nederland Kennisland en het Instituut voor Publiek en Politiek middels een bijdrage van het Ministerie BZK.

Route 2010: Regionaal ICT-programma Eindhoven

De regio Eindhoven staat nationaal en internationaal te boek als een voorloper in technologie. Na de zomer van 2004 ging Kenniswijk 'nieuwe stijl' van start: een programma met een landelijke en een regionale component. De regionale component moest worden geïntegreerd in het regionale ICT-programma van het Samenwerkingsverband Regio Eindhoven (SRE). Dit ICT-programma moet er de komende jaren voor gaan zorgen dat de regio Eindhoven zich ook na afloop van het

project Kenniswijk op het gebied van ICT zijn positie verder versterkt. Kennisland heeft geholpen dit ICT-programma voor de regio Zuidoost-Brabant te ontwikkelen. Het programma geeft richting aan de doelen, activiteiten en middelen van alle betrokken organisaties en geeft weer op welke wijze dit georganiseerd wordt. Belangrijke onderdelen van het plan zijn de uitrol van de breedbandinfrastructuur, het stimuleren van de ontwikkeling van diensten, de oprichting van een regionaal breedbandcentrum en het organiseren van draagvlak bij de 21 gemeentes in de regio. De uitvoering ligt in handen van de regionale ontwikkelingsmaatschappij NV Rede. De betrokken partijen zijn in november aan de slag gegaan met de geformuleerde activiteiten.

KL heeft achtergrondonderzoek gedaan en uitgebreid met de betrokken partijen, de SRE, de Gemeente Eindhoven, Gemeente Helmond en NV Rede gesproken om hun wensen bij de invulling van het programma mee te nemen. Daarnaast zijn er twee werksessies met de betrokken partijen geweest om de opzet van het programma te bespreken. KL heeft het programma vervolgens uitgewerkt naar een eindrapport.

UMTS-diensten

Voor KPN heeft KL een bijdrage geleverd aan het proces van maatschappelijke dienstenontwikkeling voor UMTS. De volgende generatie mobiel dataverkeer is namelijk op zoek naar afnemers. Zoals vaak sluit beschikbare technologie niet aan bij de marktvrage. De kunst ligt in het maken van de vertaalslag van technologische mogelijkheden naar de wensen van de professionals en de consument.

Doel van dit project was om tot de ontwikkeling van maatschappelijke UMTS-diensten te komen binnen de sectoren onderwijs, veiligheid en zorg. De kernvraag is hoe bepaalde processen binnen deze sector beter ingericht kunnen worden met behulp van de nieuwe UMTS technologie. Het onderzoek brengt in kaart welke ICT-applicaties op dit moment in de drie sectoren gebruikt worden en of er behoefte bestaat aan mobiele varianten daarvan. Ook nieuwe toepassingen die mogelijk worden dankzij UMTS waren onderwerp van onderzoek. De uitkomsten van het onderzoek zijn gepresenteerd op Den Haag Telecom 2004 voor honderden aanwezigen.

Met wie leef jij samen?

De campagne 'Met wie leef jij samen?' is strikt genomen geen KL-project, maar is wel geïnitieerd door mensen van KL en is door KL ondersteund. Naar aanleiding van de moord op Theo van Gogh en de toegenomen spanningen tussen groepen in de samenleving, leefde bij veel mensen de behoefte om juist nu de dialoog aan te gaan. Diversiteit is een van de kernkwaliteiten van een kennissamenleving, dus hoe bewaken we dat? Door mensen bij elkaar te brengen. De korte campagne – doorlooptijd van het hele project was twee weken – ging uit van het principe van 'smart mobs'. Het idee was door heel Nederland ontmoetingen te organiseren tussen mensen die elkaar niet kennen, maar wel met elkaar samenleven. Via internet en e-mail werd een digitale campagne gevoerd. Op de website konden mensen aangeven waar zij een ontmoeting wilde organiseren. Uiteindelijk hebben er enkele tientallen ontmoetingen plaatsgehad en is er veel aandacht in de media geweest voor het project, waaronder NOS journaal en B&W.

Bijeenkomsten en activiteiten

Manifestatie Netwerk ff contact ;-)

Op 18 februari vond in het Academisch Medisch Centrum te Leiden de tweede manifestatie van het Netwerk ff contact ;-) plaats. Centraal op deze middag stond de presentatie van het actieprogramma en twee handleidingen. Zo'n 200 bezoekers maakten kennis met de projecten van ff contact ;-) en bespraken de plannen om met ICT de leefsituatie van chronisch zieke kinderen te verbeteren.

Jaarvergadering 2004

Op een frisse donderdag 8 april was het Transformatorgebouw op het Westergasfabriek-terrein omgetoverd tot een sprookjesachtig decor voor de vijfde KL-Jaarvergadering. Zo'n 200 mensen kwamen langs om te luisteren naar lezingen, aan de slag gaan in workshops of zich te laten verwennen in het Kennisbordeel. 's Avonds was er een bruisend feest in samenwerking met Cool Politics waar de Berlijnse dj KOOK en zangeres Roxy de zaal tot dansen brachten. Joeri van den Steenhoven opende met een verslag van het afgelopen jaar en de plannen voor 2004. Daarna was het de beurt aan Charles Leadbeater, die in een inspirerend betoog de deelnemers over het hoe en waarom van innovatie inwijdde. Met dit in het achterhoofd ging iedereen de workshops in die door het gebouw verspreid waren. Jeroen Saris en Peter Louter broedden in de workshop over creatieve steden op een regionale innovatiestrategie voor Nederland. Er werd druk gedebatteerd over de nieuwe groei-as van Nederland: de A2 van Amsterdam naar Eindhoven. In de workshop NL-TM stond de branding van Nederland centraal. Openheid was hierbij het sleutelbegrip volgens de deelnemers. Een goed idee moet je direct kunnen uiten en je moet er mee aan de slag gaan. Onder leiding van de 'Hollandse Belg' Jorrit de Jong werd gediscussieerd over innovatie bij de overheid. In het Economendebat gingen onder andere Bas Jacobs (UvA) en Maarten Cornet (CPB) de strijd aan over wat de kenniseconomie nu eigenlijk is. Ann Metler (Lisbon Council) vertelde wat de stand van zaken is rondom de Lissabon Agenda. En terwijl dit allemaal plaatsvond bracht menigeen een bezoekje aan het Kennisbordeel waar tal van experts hun diensten aanboden.

Debat: Kenniseconomie heeft cultuur nodig

Virtueel Platform en Nederland Kennisland organiseerden op 13 april in een uitverkochte Balie een debat met staatssecretaris Medy van der Laan. Het uitgangspunt voor het debat was dat de Nederlandse kenniseconomie cultuur nodig heeft voor het versterken van het innovatieklimaat. Twintig prominenten uit de nieuwe media cultuur, wetenschap en beleid waren aanwezig om hun visie op dit onderwerp te geven en bouwstenen aan te dragen voor nieuw beleid. De belangrijkste uitkomsten waren dat er meer investeringen nodig zijn voor de ontwikkelfase van een project en het stimuleren van doorbraakprojecten, allianties en flexibiliteit. Alle beleidsvoorstellen en voornemens zijn te vinden op de website van het [Virtueel Platform](#). Het debat is ook online te zien bij [Centraalstation.net](#) (onder all talk).

Launch Nederlandse versie van de Creative Commons licenties

Op 18 juni zijn in Amsterdam de Nederlandse Creative Commons-licenties gelanceerd. In aanwezigheid van bijna 200 vertegenwoordigers uit de kunst- cultuur-, juridische en overheidssector gaf Lawrence Lessig, hoogleraar aan Stanford University en initiatiefnemer van Creative Commons, een presentatie over de noodzaak van een nieuw systeem voor het gebruik van auteursrechtelijk beschermd werk.

Nederland is het derde Europese land, na Finland en Duitsland, dat de gebruiksvergunningen heeft vertaald. Creative Commons is een licentiesysteem waarmee auteursrechtelijk beschermde werken gedeeld kunnen worden via het internet zonder dat inbreuk op het auteursrecht wordt

gemaakt. Het gaat om literatuur, fotografie, muziek, film en wetenschappelijk werk. De licenties geven aan hoe content gebruikt kan worden ('enkele rechten voorbehouden'), in plaats van alle rechten voor te behouden. Via een eenvoudige webapplicatie kunnen makers in enkele stappen één van de CC-licenties aan hun werk toevoegen. Het systeem is gemaakt voor mensen die materiaal willen delen, mensen die begrijpen dat innovatie en nieuwe ideeën voortbouwen op bestaand gedachtegoed

De Nederlandstalige licenties zijn beschikbaar via www.creativecommons.nl Hier is ook een publicatie van DISC over de verschillende licentiemodellen te vinden.

Wijzer aan Zee

Op donderdag 26 en vrijdag 27 augustus 2004 heeft voor de vierde keer Wijzer aan Zee plaatsgevonden, het congres van de Baak (Management Centrum VNO-NCW) en diverse partners over de praktijk van de kenniseconomie voor een organisatie. Zoals elk jaar was Wijzer aan Zee een platform waar beleidsmakers, adviseurs, opleiders en mensen uit het bedrijfsleven ervaringen uitwisselden over het stimuleren van kennisopbouw en innovatie in de Nederlandse maatschappij. Ruim honderd deelnemers gingen twee dagen met elkaar in gesprek, aangespoord door een keur van sprekers. Er waren twee thema's geselecteerd die als rode draad door het programma liepen: 'Niet-technische innovaties als motor van de kenniseconomie' en 'Kennisclusters als katalysator van vernieuwing'. Innovaties komen alleen tot wasdom wanneer verschillende partijen bijdragen aan ontwikkeling en realisatie. Denken in ketens en netwerken begint langzamerhand gemeengoed te worden. Wijzer aan Zee onderzocht wat succesfactoren zijn voor kennisketens, netwerken en clusters. KL heeft ook verschillende deelsessies voor haar rekening genomen.

Werkbezoek ff contact met staatssecretaris Ross-van Dorp

Staatssecretaris van VWS Clémence Ross-van Dorp bracht op 29 november een bezoek aan het Erasmus MC-Sophia Kinderziekenhuis in Rotterdam. Zij was op bezoek om te zien hoe chronisch zieke kinderen en jongeren gebruik maken van de ICT-diensten van het Netwerk ff contact :-). "Net zoals elk groot hotel tegenwoordig internet aanbiedt, moeten alle kinderen in een ziekenhuis ook gebruik kunnen maken van internet," aldus Ross. Tijdens het bezoek aan het Sophia Kinderziekenhuis zag ze onder meer hoe kinderen naar huis kunnen bellen met een beeldtelefoonzuil, hoe ze chatten met lotgenoten in de Sterrewereld en online onderwijs kunnen volgen.

Manifestatie ICT en Samenleving

Op 2 december vond in het Evoluon te Eindhoven de tweede landelijke manifestatie ICT en Samenleving plaats. Dit keer onder de naam: '.nl'. Zo'n duizend mensen kwamen bijeen om elkaar te laten zien op welke manieren ICT kan bijdragen aan de samenleving. Ruim honderd organisaties demonstreerden hun projecten in workshops, stands, films, etc. Van videocommunicatie in de thuiszorg tot bewonersparticipatie met ICT in de stedelijke vernieuwing. ICT biedt vele kansen op het terrein van onder andere wonen, zorg, veiligheid en jeugd. Voor veel projecten was het van groot belang om hun successen te laten zien. Veel subsidies worden stopgezet en dat betekent dat de projecten op zoek moeten gaan naar 'adoptieouders' of nieuwe financiers. Tijdens de conferentie werd ook de publicatie '.nl, tien jaar ICT & Samenleving' gepresenteerd. Deze publicatie is door KL geschreven en geeft een overzicht van de ontwikkelingen op het terrein van ICT en samenleving en enkele maatschappelijke ICT-projecten als Digitale Trapvelden en Digitale Pioniers.

Verhuizing naar Keizersgracht

Na vier jaar op de Van Eeghenstraat te hebben geresideerd was de tijd gekomen om onze vleugels uit te slaan. Met pijn in het hart, want we lieten een mooi kantoor achter met een geheel

eigen sfeer. Het werd de Keizersgracht, het oude hoofdkantoor van Greenpeace, een totale puinhoop toen we het gingen bezichtigen maar met de potentie van een kikker die een prins wordt. De bouwvakkers hebben zich uit de naad gewerkt om op 15 december de vierde etage klaar te krijgen. Bij de verhuizing bleek het hele oude kantoor in één grote 20 m2 bus te passen. Het koffiezetapparaat en de internetverbinding kregen hoogste prioriteit en zijn precies twee uur offline geweest. Op 16 december 2004 was de verhuizing een feit. Het zou nog even duren voordat we echt goed gesetteld waren in het pand, maar nu kunnen we al niet meer zonder het uitzicht op de bocht in de Keizersgracht vanaf het balkon of het vrij zicht op de Westerkerk vanaf de zuidzijde van het pand.

Publicaties

ff contact :-)

In het tweede jaar van Netwerk ff contact :-) is vooral ingezet op het vergroten van de naamsbekendheid en het ontwikkelen van een actieprogramma voor de toekomst. Samen met zorgverzekeraars, onderwijsinstellingen, overheden en zorgcentra is in kaart gebracht welke randvoorwaarden moeten worden ingevuld om de ICT-voorzieningen grootschalig aan chronisch en langdurig zieke kinderen aan te kunnen bieden. In opdracht van het netwerk is tevens een onderzoek uitgevoerd door Anderson, Elffers en Felix (AEF) naar de verschillende mogelijkheden voor opschaling van de diensten. Samen met de uitkomsten van de gesprekken bood dit aanknopingspunten voor het opstellen van een actieprogramma voor de komende twee jaar. Verschillende maatschappelijke organisaties hebben toegezegd bij te dragen aan de uitvoering van het programma. De lessen en informatie die in 2003 zijn opgedaan vonden hun weerslag in twee praktische handleidingen (voor de zorgsector en voor het onderwijs). Het programma en de handleidingen zijn tijdens een publieke manifestatie op 18 februari 2004 gepresenteerd.

.nl, tien jaar ICT & Samenleving

Op 2 december is tijdens de conferentie '.nl, ICT en samenleving' te Eindhoven ook de publicatie '.NL, tien jaar ICT en samenleving' gepresenteerd. De afgelopen tien jaar waren een tijd van fascinatie en verwondering. Informatie- en communicatietechnologie (ICT) is in deze periode doorgedrongen tot in elke vezel van de samenleving. In bijna elk huis en op bijna elke werkplek staat een computer met een internetverbinding. Bijna iedereen heeft een mobiele telefoon en steeds vaker ook een digitale camera. Hoe heeft ICT deze plek in de samenleving veroverd? Wat hebben de overheid en andere maatschappelijke actoren daar aan bijgedragen? En hoe zal dat in de toekomst gaan? Dat zijn de centrale vragen van deze publicatie. De publicatie '.nl, tien jaar ICT en samenleving' blikt terug op tien jaar ICT en samenleving. We kijken naar het beleid dat de overheid heeft gevoerd en bespreken een aantal experimenten die hebben plaats gevonden: Digitale Trapvelden, Digitale Broedplaatsen en Digitale Pioniers. De blik is ook op de toekomst gericht. Want het is een misvatting te denken dat de opmars van ICT voorbij is. We zitten namelijk nog middenin deze opmars, die soms van even stormachtige aard is als in de jaren negentig. Dat levert volop nieuwe uitdagingen voor de komende jaren.

Deze publicatie is gericht op iedereen die geïnteresseerd is in de maatschappelijke dimensie van ICT. Bestuurders en beleidsmakers biedt het handvatten voor het ontwikkelen van beleid en strategie in de komende jaren. Maar dit boek biedt iedereen die aan de slag wil om met de inzet van ICT de samenleving te versterken waardevolle lessen uit het verleden en inspiratie voor de toekomst.

Innovatieverhalen

Innovatie en ondernemerschap zijn de motor van de economie. Hoe zorgen we ervoor dat er in Nederland meer kennisintensieve ondernemers komen en dat ons land weer bruist van de ideeën? Waarom ondernemen ondernemers? Waar lopen zij tegenaan bij het ondernemen en innoveren? Hoe ziet de praktijk van de innoverende ondernemer eruit? Dat waren een aantal van de vragen die het ministerie van Economische Zaken aan Nederland Kennisland stelde. De bedoeling was te komen tot een aantal inspirerende verhalen uit de praktijk. Zo kon onder meer worden bekeken of het innovatiebeleid de beoogde uitwerking had.

We zijn in de zomer van 2003 gaan praten met ondernemers door heel Nederland, van beginnende en gevestigde, kleine en grote kennisintensieve bedrijven uit verschillende sectoren. En inspirerend was het: van 'lucht verkopen' en een landkaart van genetisch materiaal tot een auto op waterstof. In ons land zijn tal van innovatieve bedrijven die zich ook internationaal onderscheiden.

Er is het afgelopen jaar veel gebeurd, zeker voor startende ondernemingen is geen dag hetzelfde. We hebben onlangs weer contact met de ondernemers en innovatoren gezocht om te horen hoe het hen het afgelopen jaar is vergaan. In deze publicatie zijn de interviews van vorig jaar, aangevuld met de belangrijkste ontwikkelingen in 2004, samengebracht in zes innovatieverhalen.

Kennisbruggen

In de kenniseconomie is het van belang een brug te slaan tussen onderzoek en praktijk. Er is een grote kloof tussen professionals en kennisinstellingen die moeilijk direct te overbruggen is. Intermediairs vervullen een spilfunctie in de vertaling van wetenschappelijke kennis naar professionals. Aan de andere kant wordt van kennisinstellingen steeds meer verwacht dat zij actief werken aan het dissemineren van kennis naar de samenleving, zodat kennis gemakkelijker kan worden toegepast. Onze aanbeveling is dat er in eerste instantie meer aandacht moet komen voor een betere overdracht van kennis van kennisinstellingen naar intermediairs. ICT-toepassingen kunnen hier een goede rol spelen.

KL voerde een verkennende studie uit naar de vraag hoe ICT kan helpen wetenschappelijke kennis beter toegankelijk te maken voor professionals uit het werkveld. KL interviewde professionals, organiseerde een workshop en bedacht manieren om kennis middels ICT toegankelijk te maken in specifieke werkvelden.

Kennis als water

In een kenniseconomie zijn de mensen het belangrijkste kapitaal. Het vermogen van mensen om nieuwe producten en diensten te ontwikkelen of slimmer te werken, bepaalt of Nederland in de toenemende internationale concurrentie het hoofd boven water houdt. Investeren in de hedendaagse productiemiddelen betekent investeren in mensen. Hoe stellen we mensen in staat om een leven lang te leren in het perspectief van de kenniseconomie? Dat is de vraag die het ministerie van OCW aan Kennisland heeft voorgelegd. Daarom heeft KL, toen nog als buitenstaander in het veld, de publicatie: 'Kennis als water; 4 vragen over leven lang leren en wat huiswerk' geschreven. Leren begint met vragen stellen. KL stelt er in de publicatie vier:

1. Waarom is het belangrijk dat mensen leren?
2. Wat moeten mensen leren?
3. Waar kunnen mensen leren?
4. Hoe bevorderen we dat mensen leren?

Aan de hand van deze vragen wordt de context en het belang van leren beschreven en een beeld geschetst van het veld. Om de antwoorden op de vragen verder in te vullen hebben we experts uit verschillende disciplines gevraagd om hun licht te laten schijnen op een van de vragen. Hun visies zijn terug te vinden in de columns. Daarnaast hebben we mensen van jong tot oud dezelfde vragen voorgelegd. Uiteindelijk is het de bedoeling om op basis van alle antwoorden te komen tot een antwoord op de hoofdvraag: Hoe kunnen mensen worden geprikkeld tot leren? Dat kan door het individu een centrale plaats te geven en meer te werken met portfolio's en de erkenning van elders verworven competenties. Daarbij moet de markt zijn werk kunnen doen. KL stelt een online marktplaats voor leven lang leren voor. Tot slot is het zaak te leren van de talloze goede initiatieven die er al zijn en deze op te schalen.

Breedband Steden

'Breedband Steden. Ervaringen met Breedband in acht Nederlandse steden' is de slotpublicatie van de Breedbandproeven. Acht steden (Almere, Appingedam, Den Haag, Deventer, Groningen, Leeuwarden, Nijmegen en Utrecht) kregen financiële steun van het ministerie van Economische Zaken om de fase voorafgaand aan de aanleg en exploitatie van breedband uit te werken. In de publicatie komen organisatorische, juridische, technische en financiële vraagstukken aan bod. De

publicatie is uitgebracht op een cd-rom waarop ook 180 documenten zijn te vinden: van raadstukken tot juridische adviezen en van consumentenonderzoek tot standaardcontracten die door de acht steden zijn gepubliceerd in het kader van de Breedbandproeven.

KL-website en nieuwsbrief

De KL-nieuwsbrief verscheen in 2004 acht keer en het aantal leden steeg gestaag van 2008 in januari tot 2.300 in december 2004. Ook de website wordt steeds populairder: het aantal bezoekers steeg van 16.000 in januari naar 33.000 in december. Een ander getal is het aantal computers: 10.700 eind 2004, die gemiddeld 3,13 bezoeken per machine brengen. Je kan ook kijken naar het aantal ISP's, dat zijn er 6.328. Hierbij moet worden opgemerkt dat veel internetters met dezelfde ISP surfen (bijvoorbeeld iedereen van een universiteit, een ministerie of analoge internetters). Ongeveer eenderde van de bezoekers kwam op de website terecht via een zoekmachine. De Kenniseconomie Monitor 2003 was in 2004 het meest gedownload document, tussen de 500 en 1.500 keer per maand.

Andere websites

In totaal hield KL in 2004 zes websites in de lucht, www.kennisland.nl, www.stedenlink.nl, www.trapveld.nl, www.digitalepioniers.nl, www.ffcontact.nl en www.disc.nl. In totaal bezochten meer dan 800.000 bezoekers de verschillende websites (gemiddeld tegen de 70.000 bezoekers per maand).

Stichting

Bureau

Eind 2004 zijn er acht medewerkers met een contract en zijn er ongeveer zes mensen die op freelance basis regelmatig voor KL werken. Daarnaast hebben we in 2004 met diverse stagiaires gewerkt.

Bestuur

Het bestuur van KL bestaat uit de volgende personen:

Frans Nauta – voorzitter
Joeri van den Steenhoven – secretaris
Hans Westerhof – penningmeester
Jetse Sprey – bestuurslid

Raad van Toezicht

De samenstelling van de Raad van Toezicht in 2004:

Leendert Bikker, lid Raad van Bestuur Euro RSCG (voorzitter)
Rik Maes, hoogleraar Informatiemanagement Universiteit van Amsterdam
Bert Mulder, directeur Informatiewerkplaats
Liesbeth Schöningh, directeur P,O & I gemeente Utrecht
Harry Starren, directeur De Baak, managementcentrum VNO-NCW
Roel in 't Veld, decaan Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

Conclusie

2004 was voor KL een stabiel jaar. Na het succesvolle jaar 2003 waarin de kenniseconomie en KL zelf een doorbraak beleefden, was 2004 eerder een jaar van stabilisatie. Een aantal grote, reeds lopende projecten gaf vanaf het begin van het jaar een stevige basis. Daaromheen zijn tal van nieuwe, vaak kleinere projecten uitgevoerd. Meer dan voorheen waren deze projecten gericht op het helpen van overheden, bedrijven en andere organisaties om gezamenlijk in actie te komen. Bovendien speelt een groeiend deel van de projecten zich op regionaal niveau af. Dat is immers de schaal waarop het versterken van de kenniseconomie in de praktijk wordt gebracht. Het bureau van KL bleef ongeveer gelijk in samenstelling en even groot als vorig jaar.

2004 was voor KL ook een overgangsjaar. Met de kenniseconomie stevig op de agenda brak voor KL de tijd aan om de volgende stap te zetten. Dat betekende op de eerste plaats nadenken over een nieuwe rol en hoe hieraan invulling te geven, want het is niet de tijd om stil te blijven zitten. De missie van KL om Nederland sterk te maken in de kenniseconomie is zeker nog niet gerealiseerd. Het afgelopen jaar heeft KL benut om te bepalen hoe de komende jaren verder te gaan. Voor twee langlopende, grote projecten was 2004 het laatste jaar: Digitale Trapvelden en Digitale Pioniers. Alhoewel de laatste wellicht nog een vervolg gaat krijgen. Een derde lopend project, het Netwerk ff contact ;-), zal in de eerste helft van 2005 worden beëindigd, in ieder geval wat de betrokkenheid van KL betreft. Dit betekent dat er ruimte ontstaat voor nieuwe initiatieven. Aan het eind van het jaar is KL verhuisd naar een nieuw kantoor. Een aanzienlijke verbetering en het was ook nodig om de volgende stap te kunnen maken.

Begin 2005 heeft KL zich bij de opening van haar nieuwe kantoor gepresenteerd als KL 2.0. Het is de uitkomst van de nieuwe rol die KL voor zichzelf in de komende jaren ziet weggelegd. Centraal blijft staan dat KL Nederland wil ontwikkelen tot een sleutelregio in de internationale kenniseconomie. Die ambitie wordt inmiddels door velen gedeeld. De uitdaging voor de komende jaren is die ambitie om te zetten in concrete daden en resultaten.